

Innoirea

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.
(Inreg. sub Nr. 131938 S. III. Trib. Arad.)

Director: TIBERIU VUIA

Cântă aurul

Inchid ochii — am auzit că așa fac poeții când vor să se cufunde în vremi — și, într'adevăr, minunea asta aproape că îmi reușește și mie. Din neguri ce se despică în două, îmi răsare vremea, o vreme românească de altă dată. Pe arșiță cu valuri de foc, sub un covâltâr de un vânt aspru, se încinge în mii de culori, holda românească; holde lungi de aur, cari cântă sub coasă de palmași: aud cum se adună, snop de snop, belșug de țarină, spre a curge pe scoc de metal în hambare. Bucuria asta mare, în vecinități aspre de muncă și de viață, am trăit-o cândva, aveau, o trăiesc, acum, în vis.

Dar cred, că și azi, mai există așa în real, viața românească.

Căci dacă este să deschid ochii, și să cobor pe pârghiile grosolane în realitate, aci, în îngrămădirea asta de zidărie, sub măcinișul asta cotidian, de cetate uniformă, rece și de umbre, peisagiul se decolorează în gris.

Dau să mă ridic, împreună cu fratele meu din dreapta și din stânga și abia de întind mâna, simt curenții ce se întretaie pela guri de străzi, fișnind din cuiburi de ghiață. De douăzeci de ani, ne îndemnăm de aci, adunați din jgheabul vremii, de pela vechile așezări românești, unde am stat bine de veacuri și nu ne găsim razimul.

Ce greu este să pătrunzi peste ziduri în spre zări, ce greu este să distingi, ureche peste uruit, ritmul ce din departe cântă'n holda românească.

Doar poeții, — ei aud până acolo. Noi aștia lalți ghicim numai, că peste molozul de aci, trăește undeva, biruind vremea, acest suflet de român, care cântă 'n vară, stăpân pe

tarla și pe hambare. El este o realitate. El merge în spre mâine. Și ce bine va fi când, eliberat din chingile ce ne strâng aci de două decade, în precar și provizorat, va înfige rădăcini de viață nouă și în cuibul ăsta de cetate străină, spre a zugrăvi, peisagiu urban, nou și viu, în culori de aur, azur și purpură, unghiurile împânzite cu arabescuri de mușgai, ale unor vremi, ce se lasă cu greu speriate de vigoarea și duhul românesc.

Atunci aurul ce cântă azi pe scocul românesc al țarinei, va vărsa abia belșugul pentru ai săi.

TIBERIU VUIA

Intâia călătorie

*Intorși bolnavi de peisagii cu ploaie și vânt,
Mergem, prin pădure, în liniști stelare,
Ne-așezăm auzul pe muschii, umezi, de pământ
Când nimeni nu tulbură gândurile clare.*

*Cerul fiecare din noi, rătăcit îl avem
Pe frunte, pe piept, în ochi ce nu văd aproape,
La rădăcinile plantelor ca lângă altare'ngenunchem
Și'n beznă ne pipăim pe mâini, pe tâmpole și
[pleoape.*

*Mânați de-o tristețe nespusă de nimeni de sus,
Străbatem prin somnul greu al pădurii de brazi
Intindem mâinile spre răsărit și apus
Să ne lecuim de dragostea stelei de azi.*

OVID CALEDONIU.

Lacrimi

*La geamul tău, plâng plopilor triști,
Apusuri...
— Argint tremurător pe ceruri moarte —;
Profilul lor adânc crestat în noapte
Și visuri,
S'apleacă peste-oglinzile din tine,
Să prindă firul tainelor
De taine pline.*

*In aureola lor de frunze
Anii,
Duc jocul curcubeielor spre sare...
Din slăvoile ascunse în mirare
Castanii,
Le aruncă întrebări din veacuri rupte
Ca și o ploaie de lumini,
Și fulgere pe-un munte.*

*Plâng plopilor triști, atâtea tâlcuri
Scrise
De vecinicii, în stele și nisipuri;
Cu liniști grele răstignite 'n timpuri,
Ca un răspuns de dincolo de noi,
Spre fiecare,
Ce străjuim iluzii mici
La poarta mare.*

Florica Ciura-Ștefănescu

Maica Domnului

*Un iconar de sfânte bizantine,
Pe-o scândură de brad te-a ntruchipat;
Ți-a pus tristeți pe gură și-a lăsat
In colțul genei raze și lumine.*

*Vesmânt murdar de-atâta sărutat
Pentru iertările sfintei vine,
Pentru blestemul deslegat prin Time, —
Biserica din sat a îmbrăcat.*

*În ochii tăi ce ochi sublimi străluc?
Ce dragoste în mine înfiripă?
În care vreme gândurile-mi duc?*

*Îmi amintește-acum duloasa clipă
Întâitul vis când a sburat năuc
Cu ochii mamei mele drept aripă.*

Grigore Bugarin

Jaf*

*Sub cortul cerului înalt,
Cu aur și argint tivit,
De pe tărâmul celălalt
Temute semne s'au ivit.*

*Se întetesc mistuitoare
Peste pădure vâlvătăi;
În slavă țipă cârduri de cocoare,
Ecoul se multiplică pe văi.*

*Un demon biciue, ascuns,
Viața din întreaga fire
Și par'că nu-i e de ajuns
Materiala năruire.*

*În toamna ce s'a adâncit
Până în inimă de om,
Gândul rămas netălmăcit
Se desfrunzește ca un pom.*

Gherghinescu Vania

Poveste

*Un cer de tei înverzește peste argint.
Din întuneric și din piatră de hotar
Buciumă codrul și păsările mint.
Se duc cu soarele'n frunte, iconar...*

*Odată, - demult, - câțiva au plecat pe un drum
Au luat merinde și vremea au dus-o departe;
Pentru un gând azurul le-a jost scrum...
Acum doina-i departe, destinul-i departe...*

*Așteaptă o primăvară cu alte lumini.
Slovenită, o țară, se'nchină la răscruce;
În drum ridică mucenici ai vremii o cruce
Se roagă pentru destin cu ochii senini.*

C. Pârlea

La vinul de veacuri

*Din beznele zilei te smulge lumină!
Veni-vor amante cu sâni de salbe,
Și toate vor râde din coapsele albe
Cu fauni de soare, la darul, de cină:*

*Tovarăși de drumul cel rupt în popas,
Va curge în valuri gând nou printre șoapte
Și vinul va curge. Veniți a rămas
O zi a luminei și altora noapte!*

*Să bem vin de veacuri: drum lung peste mâne
Și'n cranii să rădă ca goana furtunii
Întoarcerea noastră în pivniți bătrâne
În care-am rupt vraja ce-a strâns gându'n funii.*

Silviu Lazăr

* Din volumul în manuscris „Privighetoarea oarbă”.

Sufletul și viața românească în artă

de TEODOR T. ȚIUCRA

După cum în 1900, s'a simțit nevoia unei regenerări a literaturii noastre, înființându-se un curent în favorul țărănimii, care să descrie datinele și credințele ei, care să se inspire din viața poporului nostru, tot așa, arta noastră plastică, s'a priment în formă și fond, găsind o vocațiune profundă în mediul dela țară, în poezia și pitorescul neîntrecut al pământului nostru bătrân. E un sentiment simplu, trăit în fiecare zi, cu multă sinceritate și pătrundere.

În literatură, dela contemplația cântecelor haiducești și dragostea patriarhală a poeziei noastre populare, până la poezia modernă a d-lui Lucian Blaga, sufletul românesc are aceași existență interioară, același sens profund. Primul care a izbutit să redea această interioritate în pictură, este pictorul Nicolae Grigorescu, în pânzele căruia găsim aceași natură, aceași viață generoasă și frumoasă românească. El, pictorul Grigorescu, a creat pictura românească: și aceasta este adevăratul său merit. Cei care-l contestă astăzi sau îi scad din valoare, nu l înțeleg. Poate arta lui, n'a avut atâta spontaneitate ca aceea a lui Andreescu sau Luchian, dar a avut mai mult, a avut o sensibilitate proprie sufletului poporului său, a cărui vrajă l'a chemat în țară, a cărui farmec l'a făcut să părăsească Parisul. Sunt dese în biografia lui Grigorescu fugile lui din străinătate, când era cuprins de dorul de țară. A venit să găsească aci o natură nouă, mai senină, așa cum se găsește ea numai pe pământul românesc

Pictorul Grigorescu, a dat Românilor o evanghelie de învățare spre frumos și cultură, o artă proprie, prin care respiră viața dela țară, curajul și dragostea noastră de patrie, căci după poeziile lui Alexandri, pânzele sale sunt o adevărată apoteoză a românismului nostru. Din punct de vedere psihologic, pânzele lui Grigorescu sunt o sinteză a sufletului țărănesc, pe care-l reprezintă în diferite atitudini, dar mereu în mijlocul naturii.

Viața românească din opera lui Grigorescu, este simplă și senină, așa cum o trăia el însuși. *Car cu fân, Ciobănaș*, pentru a nu cita decât două din șirul altor nume-

roase pânze, sunt mălurii rare de observație pătrunzătoare, în care maestrul rezumă în formă și culori, toată această vitalitate, toată această poezie, pe care o găsim în permanență la țăranul român

Un alt reprezentant al aceșei vieți românești, al specificului nostru țărănesc, dar care trăește astăzi la Paris, este sculptorul Constantin Brâncuși, după a cărui nume și operă, ne-am făcut de multe ori fara cunoscută. Brâncuși a sintetizat în opera sa stilul românesc, cu forme sculpturale occidentale, sau mai bine zis, moderne.

Modernismul lui Brâncuș este simbolic, absolut și natural, calitățile cele mai luminoase ale artei lui. Dar între străini, el e cuprins de dor, care-i mai tare decât focul artei, și atunci ca poetul care-și cântă nostalgia, Brâncuși o transformă pe aceasta, într'o realitate spiritală, creind una din cele mai caracteristice din operele sale, *Coloanele fără sfârșit*, care nu sunt altceva decât coloanele de lemn cioplite cu artă, din prisma casei părintești din Gorj, unde celebrul sculptor s'a născut și a copilărit. Prin ele, arta lui Brâncuși este înfinită; ele sunt pătrunse de colos și libertate. Din ele, își naște o formă nouă, purtată la expresia ei definitivă, prin muncă și voință românească. Această formă, este modernă, dar mai înainte este românească.

În celelalte opere, *Pasărea măiastră, Cocoșul, Vrăjitoarea*, etc., curge aceași lumină și ridicare spre perfecțiune și bucuria de a trăi.

Premiul național de pictură a fost decernat anul acesta, pictorului Marius Bunescu, alt interpret de valoare al peisajului și sufletului nostru etnic. Viziunea și interpretarea lui Bunescu, au în ele mult simț românesc. *Vâlcov* sau celelalte studii de peisaj din Constanța, denotă aceași dragoste pentru plaiurile bine compuse și liniile mărețe de arhitectură. Această măsură a spațiului și calitate a culorilor, au pus arta lui Marius Bunescu, în rând cu Camil Ressu, Teodorescu-Sion, Demian, care au dat o valoare nouă vieții noastre românești, o valoare cultă.

Arta lui Grigorescu, Brâncuși și Bunescu, crează mereu suflete în-

setate de adevăr și dreptate. Extazul nu este o credință mărginită, incapabilă de a se supune unei încercări, și frumosul nu-i contrar adevărului. Prin *frumos*, sufletul nostru se îndreaptă pe calea adevărului, spiritul devine original și viața hotărâtă. Fără el, publicul se supune impulsurilor egoismului său.

În opera acestor oameni, clocotește o umanitate complexă, o forță viguroasă, un suflet românesc. Artiștii acestor opere, înainte de a fi artiști, aparțin unei țări, unei rase în care trăesc, și care trăesc prin ei. Dela individualismul său artistul ajunge la colectivitate, pentru care trăește, și căreia își închină operă. Această colectivitate însă trebuie să-l înțeleagă și să-l prețuiască. Prin această prețuire, opera artistului, primește o forță surprinzătoare de dezvoltare și convingere.

CĂRȚI ȘI REVISTE

Teodor Mureșanu: Lilioară. Poeme. Colecția Abecedar. Editura Miron Neagu. Șighișoara.

Revista Scriitoarelor și Scriitorilor Români. București An XII. Nr. 7—8 Iulie—August 1938. Gruparea: Ticu Arhip, I. A. Basarabescu, Nichifor Crainic, Agata Grigorescu Bacovia, Marg. Müller Verghy, Claudiu Milian, Ion Minulescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Ion Pillat, C. Rădulescu-Motru și Aida Vrioni. Directoare: Aida Vrioni, Secretar de redacție: Teodor Scarlat.

Colaboratori: Sabin Velican, George A. Petre, Aida Vrioni, N. Crevedia, Mihai Niculescu, Nicolae Roșu, Vlaicu Bârna, Csűrös Emilia, Al. Raicu, Doina Bucur, Ștefan Mihail Lazăr.

Lucașfărul. Revista regionalei bănațene a Aștei. Număr închinat marelui învățat Doctor Victor Babeș Timișoara. Mai—Iunie 1938. An. IV. I II No. 5—6. În sumar: Dr. Emil Pocreanu, Dr. Ilie G. Opșean, Ada Crin, Ion Breazu, Anatole Chircev, Ștefan Gomboșiu, Corneliu Sav, Aurel Contrea, Traian Birăescu, Dr. A. Peteanu, Vasile Ijac. Redactor: Prof. Traian Topliceanu.

Decalogul. București, An. III. Nr. 77 1 Iulie 1938.

Prometeu Brașov, Revistă de luptă pentru propășire frumos și adevăr. An. IV Nr. 5—7 Martie—Iulie 1938.

Bierica și Școala. Arad, An. 62, Nr. 27—28, 3 Iulie 1938. Director: Icon. Stavr. Dr. Gh. Ciuhandu.

Dela Români din Jugoslavia

Sfințire de steag. În Banatul jugoslav, sunt multe fanfare și societăți corale. Unele ating chiar și o sută de ani dela înființare, iar altele mai puțin, dar activitatea pe care o desfășoară pe teren cultural și unele și altele, este mai mult decât lăudabilă.

Cetitorii noștri își mai mintesc, desigur, despre unul dintre aceste coruri, despre care s'a scris nu prea de mult în Innoirea, cu prilejul unui concert dat la Radio Belgrad.

Ei bine, acest cor, „Doina” din frunțașă comună românească Uzdiu, în Duminica din 26 Iunie crt., și-a sfințit steagul, sărbătorindu-și totodată și 40 ani de existență.

Sfințirea steagului s'a făcut cu un impunător ceremonial, după oficierea sfintei Liturghii, de către un sobor compus din preoții: Traian Bojin și Iulian Onciu din loc, pr. Ioan Frișcan din Toracul mic, Adam Măran din Oreșat și Teodor A. Frențiu din Iancăhid.

Cuvântarea ocazională a rostit-o pr. T. Bojin.

Naș a fost dl. Victor Cădere, ministru plenipotențiar al României la Belgrad, reprezentat prin dl. Dr. Atanasie Popovici, consilier tehnic al Legației din Beograd.

La acest act, pe lângă un numeros public din loc, au participat și foarte mulți oaspeți, reprezentând mai toate satele românești de aci. Autoritățile de Stat au fost reprezentate prin dl. Nacelnik (primpretore) al Cercului Koracița. A mai participat și dl. Dr. Alex. S. Butoarcă, deputat, ca reprezentat al soc. „Astra”, precum și dl. Dr. Iosif T. Frențiu ca reprezentant al tineretului intelectual român din Banatul Jugoslav.

După banchetul oferit în cinstea oaspeților, la orele 4 p. m., în curtea sf. biserici, — ca pe vremurile străvechi, buchia cărții și melodia cântecului pornind din tinda bisericii — s'a desfășurat un bogat și foarte reușit concert artistic al Corului „Doina”, sub conducerea destoinicului dirijor, tânărul țaran Iova Șoșdeanu. În cadrele acestui concert, pr. Onciu a făcut istoricul „Doinii”, iar dl. Silviu Miclea, absolvent al Acad. de muzică religioasă din București, a vorbit cu multă însuflețire despre „Doina românească”, fiind viu aplaudat.

La reușita concertului, au contribuit în bună măsură și fanfarele din Satul nou și Sarcia română.

Inscriem cu bucurie această frumoasă manifestație, spre a arăta că, românul ori unde ar fi, își trăește cu intensitate viața, prin cântecul pe care din leagăm

i l-a dat moștenire maica sa, ca să-i fie prieten mângăitor și cu el să-și însenineze zilele vieții, oricât de amare l-ar fi.

Societății „Doina”, îi urăm și noi, aci, încă mulți, mulți ani, de frățiască dragoste și muncă, spre cinstea neamului nostru românesc.

Învățătorilor români, li s'a prelungit contractul. În ultimul timp s'a lansat vestea că învățătorilor cetățeni români, dela școalele din Banatul jugoslav, nu li se vor mai prelungi contractele, la expirarea celor trei ani. Și că, în urma acestui fapt, va fi abandonată de jugoslavi și convenția școlară.

Lucrul acesta este absolut inexact, deoarece săptămâna trecută Ministerul școalelor din Jugoslavia a prelungit încă pe trei ani contractele la vre o 10 învățători, urmând ca până în toamnă, să fie prelungite contractele și celorlalți învățători, în măsura în care vor fi înaintate cererile de prelungire.

Un nou ziar românesc. Aflăm cu bucurie, că în scurt timp va apărea încă un ziar românesc în Banatul jugoslav. Noul ziar se va intitula „Graiul strămoșesc” și va avea menirea să umple golul lăsat prin sistarea fostului organ al „Astreii”, „Foaia Poporului Român”.

În jurul acestui nou ziar se vor grupa toate elementele tănere și bătrâne, cari din mânărea cu o admirabilă destoinicie a condeiului, și-au creat un renume și aci și în țara mamă. În ultimul moment, aceste condeie s'au abținut dela orice activitate publicistică, de dragul unei păci pe care de multă vreme o așteptaseră.

Azi fiind înfăptuită o împăcare destul de solidă, prin „Astra”, acești luptători prin scris, înțeleg să-și reia libertatea de acțiune.

„Graiul strămoșesc” va fi oglinda fidelă a întregii vieți românești a fraților din Banatul jugoslav și va căuta să scoată nația din intunerecul în care se sbate. Popa Doru

Epigrame

Unui președinte de tribunal.

Avocatul a pledat
Până s'a întunecat,
Mata însă-ai exclamat:
„Tribunalu-i luminat!”

Unui primar, recunoscut Don Juan

Ca părinte al comunei
Ești iubit și respectat,
De bărbați, că ești primar,
De femei, că ești bărbat.

Just.

Stropi din cascada vieții...

Din nimic nu se poate cunoaște atâta adevăr cât se poate din iubire...

Binele niciodată nu vine prin rău: Răul e spre rău. Câteodată și binele e spre rău...

Misticismul e cunoaștere prin iubire; pesimismul e cunoaștere prin suferință.

Toată istoria este grație, pe care am primit-o ori pe care am refuzat-o.

Moartea fixează valoarea pe care ne o dă conștiința.

Melancolia e umbra absolutului. Numai prin ea ai impresia ajungerii la limitele spiritului.

În suferință pierdem lumea, însă Îl găsim pe Dumnezeu.

Misticii sunt oameni cari cunosc din ei numai conștiința, și din lume, minunile.

Florile sunt singurele semne de paradis — purtate de pământ. Ele sunt grația lui.

Fără lume n'ar crește în noi tristețea și fără tristețe nu ne am putea despărți de lume...

Nu există bucurie mai mare ca despărțirea de lume, dintr'o vocație a vieții...

Conștiința mărește valoarea vieții, la crimile măresc valoarea conștiinței...

Viața e vis? Dar dacă moartea nu i nici atât?...

Muzica este o vibrație a veșniciei.

Atât de mari sunt dimensiunile vieții, încât n'o putem vedea decât din suferință, prin lacrimi...

Lacrimile sunt adausul divin, la lumină, prin care se limpezește suferința.

Numai lacrimile pot stinge durerea.

Numai prin transparența lacrimilor se vede curățenia suferinții...

Nu: orice rău spre bine, ci: orice suferință spre fericire.

GH. MOȚIU

Ce scriu alții

Sub titlul „Am văzut Aradul“ d. N. Crevedia notează în „Porunca Vremii“ următoarele impresii ce a căpătat despre orașul nostru, în câteva ore cât a stat aci, cu privilegiul arătat de D.Sa. Notățiile sunt în mare măsură juste, încât micile exagerări sau lacune le poate îndrepta cetătorul:

„Nu cunoșteam Aradul.

Îvindu-se prilejul fericit al unui meeting al A. R. P. E. I., m'am dus într'adins să l văd, Duminica trecută.

Din cauza unui timp ploios ca în toila toamnei, care a împiedicat, dealtfel, și ținerea meetingului, n'am putut, spre marea mea părere de rău, să l cercetez.

O simplă raită într'o seară mi-a dat totuși prilejul să-mi dau seama ce este acest oras situat pe granița de Vest.

Aradul este, mai întâi, un oraș frumos. Un bulevard central, larg, occidental, două-trei ochiuri de răcoare publică în câteva grădini, un parc plin de naturaleță și mister, o promenadă pe malul Mureșului. Clădiri impunătoare — m'am crezut la un moment dat în piața din Leipzig — într'alt stil mai îndulcit, mai luminos decât al celorlalte orașe din Ardeal, străzile în genere, cu firme mari, înflorite, au un aspect mai surzător, aducând cu cele din vechiul Regat.

Această mică perla a Banatului nu ne aparține, însă, nouă. Am făcut, la brațul unui ofițer, o plimbare prin oraș, Sâmbătă seara. Era interesant fiindcă la ora aceea mai toată urbea ieșise la promenadă.

Și, Doamne Dumnezeule, cred că nu a fost un făcut, ca să nu aud, în seara aceea, decât câteva vorbe românești.

Vorbiau ofițerii. În alte orașe de provincie auzeam măcar pe servitori, pe remâni adică, vorbind românește. Aici, nici pe aceștia nu i am auzit...

Explicația: în Arad, majoritatea populației e de origine maghiară. După unguri, vin jidani. Apoi nemții ș. c. l

Tot ce e avere, imobile, comerț, industrie, bancă — e în mâna acestor neamuri streine.

Iată, de exemplu, un trust întreg de fabrici din partea locului, aparține baronului Neumann, jidov înnobilit pe vremuri de unguri, contra unei sume considerabile. Baronului, nimic nu poate să-i reziste aici. Molochul averii sale este atât de încâpător și de absorbant, încât aici cad toate comerțurile mai mici, toate conștiințele, cad chiar, se zice, toate pletele fetelor mari și frumoase din regiune ..

Iată, restaurantul „Dacia“, cel mai renumit local din Arad. Patronul „Daciei“ este cel mai grețos jidov pe care

l am văzut vreodată. A, să-l vezi seara pe târtanul acesta, scurt ca un cârnat, cum se așează la marginea grădinii și, c'o mână la spate și cu alta pe pântec, privește ca Napoleon! — peste tot întinsul localului, în care și minoritarii și românii, patrioți așa cum suntem noi! — vin să plătească prețurile cele mai exorbitante. Pe tacămurile și mobila restaurantului sunt gravate aceste cuvinte: „Dacia“ — magyar resztaurant“...

Ungurii au o catedrală aci, au școli au un teatru în care se joacă și acum vara, cu săli arhipline. Au o cetate a Mariei Terezia, o statuie a lui Arpad, organizație municipală de pompieri, etc.

Dar noi ce avem?

Iată, de exemplu Palatul Cultural, în fața căruia vizează între flori, bronzul poetului Coșbuc. Palatul Cultural are mi se spune, înăuntru, un muzeu, o sală, o bibliotecă, dar nu le cercetează nimeni. Poate fiindcă Palatul acesta stă în permanență închis!

— Ce mai avem, Domnule — îl întreb eu pe tovarășul meu de braț, privind la evantaiul celor, câteva zeci de ziare și reviste minoritare depe chioșc și gândindu-mă că acum vre-o zece ani, maestrul Al. T. Stamatiad mai însemna parcă ceva româneșe, când scotea aici, elegantă sa revistă „Salonul literar“.

Din punct de vedere economic, situația din Ardeal este, se știe, în mâna a cestor trei națiuni suprapuse: ungurii, jidovii, nemții — și orașele sunt în mâna lor. Cine stăpânește orașele, e bun stăpân, fiindcă acestea sunt dictatorii economiei și chiar și ai sufletului.

Minoritarii, ni se spune deosemena, vorbesc românește. Dar nu vor. Ei spun și slugilor lor, românilor, să le vorbească tot în limba lor, a stăpânilor.

Mai înainte de guvernarea național-creștină, era în garnizoană un sfânt de general român care avea el, trăi-l-ar Dumnezeu, niște metode ale lui, foarte personale și foarte eficace, pentru afirmarea românismului, prin părțile acestea!

Apropos de opera pe care o fac unii români pe aici. Iată și cazul d. lui Gică — să-i zicem Gică Năescu — șeful unei mari instituții economice de aici, instituție quasi oficială. Pe nenea Gică, băiat simpatic altminteri, noi l am găsit Sâmbătă, beaf. De 39 de ore băuse într'una și era tută:

— Dom'le zlarist — îmi spunea el sughițând — no.. no.. noi ții-ținem aici steagul românismului. nol cari s.. a.. apă-răm g. . g. . g.. granița de Veat!

Nenea Gică, stegarul românismului și apărătorul graniței de Vest, n'a mai pu-

tut merge seara acasă. Și'a asvârlit haina și cravata și pălăria și pantofii, și-a dispărut.

A dormit noaptea aceea în cimitirul ortodox dela marginea orașului! Nimerise de-adreptul acolo, căci acest cimitir, deși situat lângă șoseaua cea mare și lângă izlaz, deși are morți de seamă îngropați aci și mulțime de ostași — eroi — nu e îngrădit.

În cimitirul acesta pasc vitele și dorm câinii și bețivii..“

Victor Papilian: „Vecinul“ nuvele. Destinul literar al dlui Victor Papilian urcă sub cea mai strălucitoare stea, Romanele D-sale de până acum l-au făcut — dacă nu îndeajuns de cunoscut în mase, în orice caz foarte prețuit și stimat de cei mai distinși cititori și cei mai autorizați critici.

Volumul de nuvele „Vecinul“ apărut de curând, se bucură de un mare succes de librărie și de presă.

Intreaga critică e de acord că d. Victor Papilian este cel mai mare nuvelist contimporan.

Gh. V.

Un dicționar român-sârb. Pentru înfărire a legăturilor între români și sârbi, cari legături nu pot fi nici odată durabile între două națiuni, fără o cunoaștere reciprocă și cât mai temeinică a limbii, — s'a simțit de multă vreme, lipsa unui dicționar român-sârb și sârb român.

Spre a împlea acest gol, încă de pe băncile liceului, dl. Iosif T. Frențiu, a început să se gândească la înlocuirea unui astfel de dicționar. A muncit cu multă râvnă și, iată, că după vre-o opt ani de muncă, a reușit azi să scoată de sub lipar un dicționar român-sârb, cu un cuprins bogat, de peste 35 000 de cuvinte.

Dicționarul dlui Iosif T. Frențiu, prezintă din toate punctele de vedere, o mare valoare lingvistică.

Este prefătat de renumitul profesor dela Universitatea din Beograd, dl. Dr. J. Joviu Georgevici, președintele asociației jugoslavă-română din Beograd.

Dicționarul a fost scris și tipărit de autor cu foarte multe sacrificii, din dragostea de a-și servi neamul.

Îl recomandăm cu toată căldura tuturor celor cărora le-ar putea fi de folos.

Se poate căpăta la Tipografia „Doina“ din Timișoara Str. Eugen de Savoya No. 22.

P. D.

Vitrina "Innoirii"

Puncte și linii

□ Rostul S. S. R-ului. Societatea scriitorilor români așa cum își îndeplinește misiunea, dă dovada unei înjghebări moarte. Sunt atâtea lucruri de făcut pentru cei ce mai cred în himere și vise, încât un apel pentru strângerea rândurilor, se poate face valabil chiar din acest modest loc, și cu puținătatea condeiului nostru. O mirare dela început: care este activitatea în folosul breslei a unui comitet de conducere, care știm că există? Ce măsuri de ordin practic a știut să ia acest comitet? Scriitorul, ca orice meseriaș, trebuie să aibe conștiința unei organizări, care să-l ajute în viața de toate zilele. E nevoie de o adunare pentru a-l impune în fața lumii; pentru a fi o realitate certă în societate. Or, toți conducătorii de până acum ai S. S. R-ului, au ținut să lipsească dela sacra chemare...

Fără îndoială că ar fi vremea să se facă ceva și pentru oropsiții mânu tori de condei, pentru a li se ușura viața, pentru a le procura tot răgazul de care au nevoie pentru creație. Seizată de societatea scriitorilor, statul ar trebui să ia măsuri grabnice pentru a-i pune la adăpost de nevoile zilei. De ce nu vreau să înțeleagă conducătorii politici, odată pentru totdeauna, că nu poate exista teritoriu între granițe, fără o viață spirituală? Că nu se poate contura un popor fără stegarii cuvântului scris; fără aezii care să-i eternizeze povestea cu toate tristețile și bucuriile ei? De ce trebuie să fie privită la noi indeletnicirea cu pipăitul slovei, cu înmlădierea de iarbă învourată cu lacrimi, a limbii, — ca un lux, și nu ca o necesitate imediată a sufletului? Fără cultură un stat dela început e hărăzit pierii. Literatură e exponentul cel mai viu, al posibilității de afirmare pe plan spiritual.

Deaceea factorii de răspundere ai țării, ar trebui invitați la o intervenție, în urma propunerilor făcute de comitetul S. S. R-ului, a cărui printre cele dintâi misiuni, ar fi ținerea la curent cu toate manifestările literare, de ori unde ar veni ele. Ce se întâmplă în realitate? Membrii aleși în comitet de cele mai multe ori nici prin gând nu le trece să audă măcar, de câte-un nume, care oricum a reușit să circule prin cele mai de seamă publicații. Am auzit povestea aceasta plină de tristețe, din gura atâtor scriitori de talent. Deosebirea de vârstă credem, că nu e o scuză.

Iată, suntem în toiul verii. Olibna pentru cei ce lucrează cu mintea, o știm mai necesară decât pentru muncitorii cu brațele. Totuși ce măsuri a luat S. S. Rul pentru a mulțumi dacă nu pe toți, dar pe mare parte din cântăreți? Cunoaștem atâția scriitori ardeleni cari n'au fost niciodată la vr'o recreație. Nici la Bușteni, nici la Sâmbăta. Asigurăm că n'am gândit dela început numai la talente autentice. La poezi supuși unei îndelungi încercări. Cu toate acestea la societatea scriitorilor, de numele lor nu s'a auzit.

Ni se va putea reproșa că cele două cămine nu sunt destul de încăpătoare. Tocmai deaceea celelalte asociații: cea din Ardeal, din Oltenia și „Altarul cărții“ din Banat, ar trebui să fie succursalele S. S. R-ului, și nu dezidențe cum sunt de fapt. Toate aceste societăți să conlucreze sub egida celei din București. Dela început trebuie să ne ferim de regionalism în înțelesul strămt al cuvântului. Înjghebările de mai sus ar avea rolul de a putea cunoaște pe scriitorii mai apropiați de ele, și pe cari S. S. Rul nu vrea să-i recunoască.

În Ardeal de pildă s'ar putea crea un loc de repaos estival, după câte le am auzit, într'un castel al Huniazilor, scaldat într'un peisaj de basm și împrejmuț de mari liniști. N'ar fi nevoie să-și facă siesta aici, numai ardeleni. Să nu ne împărțim în tabere pe regiuni geografice. S'ar putea face un schimb în fiecare vară. Un schimb de echipe să zicem de zece, cincisprezece scriitori din „regat“ să vină ai-i și acelaș număr de ardeleni să-și petreacă vara într'un cămin de acolo. S'ar ajuta astfel la o cunoaștere între ei mai deaproape a visătorilor. Și ar face în chipul acesta planurile împreună. A- ceeaș stea le ar pălpăi la căpătâi.

Un deosebit de interesant procedeu se găsește la alegerea ca membru în S. S. R. și celelalte asociații. Pentru a fi uns ca atare, e nevoie de o petiție timbrată. Ajungem astfel în domeniul biurocrației. N'ar fi mai potrivit ca scriitorii din fruntea S. S. Rului căutând tinerii de ispravă, să-i invite a veni în mijlocul societății, fără prea multe formalități? Ce stimulent ar fi această faptă! Apoi, s'ar putea da recomandării către editori, pentru cei ce încă n'au apărut în volum. Atâtea și atâtea lucruri ar scoate Societatea Scriitorilor români dintr'o grea și îndelungă hibernare.

□ D. Nichifor Crainic publică într'unul din numerile trecute ale ziarului „Porunca Vremii“ un articol intitulat: „O escrocherie: P. E. N.-Clubul“, în care deduce că organizația internațională a scriitorilor, departe de a-și urmări scopul pur literar: apropierea între creatorii din toate țările, — este o escrocherie iudeo-francmasonă. Transcriem ultimele fraze: „Toată această nerușinată escrocherie, săvârșită în numele literaturii de către indivizii cari, cei mai mulți, nici nu sunt propriu zis scriitori, ci simpli agenți ai iudaismului, ai francmasoneriei și ai comunismului, trebuie demascată. În ce privește secțiunea românească, condusă de francmasoni notorii, ea trebuie dizolvată. Nu atât pentru că ar reprezenta cine știe ce primejdie în momentul de față, dar ca o consecință logică a disolvării francmasoneriei“.

□ „Astra“ bătrâna asociație pentru literatura și cultura poporului, editează printre altele revista „Luceafărul“ din Timișoara, despre care am văzut ce s'a spus în „Gând românesc“. Ne-a căzut zilele trecute în mână o nouă revistă „Afirmarea“ pe care o scoate despărțământul din Satu-Mare. Publicația e de un gust din cale afară de îndoelnic. Gruparea foii este constituită din toți doctorii și profesorii din loc. Plus aici mai publică articole fade: O Ruleanu și Gh. Popescu, cei doi conducători. Poezii proaste de Petre Dulfu (un fel de Bürger al nostru). Gh. Meniuc, Putneanu etc. etc. De ce-și cheltuie în felul acesta banii „Astra“?

PETRE PASCU

Revista politică, socială și artistică

INNOIREA

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Director: TIBERIU DULĂ.

Abonamente: pe 1 an 200.— lei, — pentru instituții 1000.— lei. Abonament de sprijin 500.— lei.

Un exemplar lei 5.—

Redacția și administrația:

Brad, Str. Brățianu 4. Et. I. Tel. 21-45
Timișoara, III. Str. Aurelianus 3.
București, filea frigul 14

O prea frumoasă antologie a criticii literare, franceze, ne dă în ediția Fundațiilor Regale, dl Perpessicius, care prezintă dela Chateaubriand până la Mallarmé, prin Baudelaire, Gustave Flaubert și Balzac, douăzeci și cinci de oameni de litere, cu confesiunile lor asupra artei și a procesului de creație.

Ocolind voit pe profesioniștii criticii, ca Saint Beuve, Taine și alți teoreticieni ai elaboratului estetic, valoarea antologiei se impune cu atât mai mult, prin prospețimea notațiilor, pe viu, a măștrilor veacului trecut.

O operă utilă. Material de documentare și informație, pentru atâtia dintre purtătorii de condei de pe la noi, cari pot verifica încăodată adevărul, că talentul implică o laborioasă confruntare, lucidă și eroică, a artistului cu mijloacele și țelurile sale, a artei cu ambianța și exigențele ei. Implică o conștiință artistică, mereu care verifică și se măsoară.

Dar, răsfoind această frumoasă prezentare făcută unor înaintași francezi, ne vedem îndemnați să revenim încăodată asupra destinului ingrât al lui Ilarie Chendi. Cu ocazia unui sfert de veac dela moartea criticului ardelean, am cetit — dela Universul literar până la cea mai modestă publicație provincială, — prea frumoase cuvinte despre valoarea operii lui, spre a nu regreta că nimeni nu și ia sarcina unei ediții noi a lucrărilor, cari sunt așa de vădit prezente în pragul conștiinței românești ai vremii noastre.

Dacă alte edituri mari deviază tot mai mult dela o misiune de conștiință obștească, cu rolul unei cititorii de carte trebuie să se încarce, desigur, editura care se plinește așa de frumos, cu lucrarea dlui Perpessicius și cu edițiile definitive ale atâtor talente încă în viață, — cari se mai pot chivernisi la o nevoie și singure, câtă vreme celor de ieri, le-a mai rămas doar musttrarea trimisă unei sensibilități ce transige, și ea, prea repede cu moravurile de veac nou.

O scadență istorică am putea numi examenul de limbă română la care sunt invitați avocații minoritari prin organele de conducere ale corporațiunii lor. Sca-

P O L E M I C I

dența privește epoca de acum 15 ani, când conducerea baroului era în mâna partidului maghiar și a exponenților comunității izraelite, cari se opuneau din răspuțeri la intrarea în profesiune a tinerilor titrați români și a avocaților dela alte barouri românești. Acum în virtutea aceluiaș principiu al autonomiei profesionale, dar cu mai mult temei de dreptate, li se aplică o măsură necesară verificării aptitudinii sub raportul elementar al cunoașterii limbii oficiale.

Evident conducătorii de azi ai barourilor românești nu se ghidează ca exponenții „Magyar Partului“ de ieri după ranchiune personale, ceea ce se dovedește cu imprevjurarea că unii dintre avocații minoritari, cari au frânt cerbicia unei solidarizări cu ascuțit împotriva actualei ordine constituite, au și fost trecuți cu succes la acest examen. Ceea ce, urăm și restului candidaților.

Concursul hipic ținut recent pe malul Mureșului, în prezența ofițerimii din garnizoană, și a unui foarte mic număr de participanți din societatea românească, nu este de natură să întărească vechea z'cală românească, că suntem o țară eminentemente agricolă, în economia căreia și în interesul de natura celui arătat aci, calul ar trebui să joace un rol cu mult mai susținut. Am văzut dimpotrivă cu ocazia asta, pe malul celalalt, la un club minoritar un concurs de bărci la care a luat parte o populație entuziastă, ale cărei țipete și îndemnuri orgolioase umpleau văzduhul: era partea de oraș, care își are alte predilecții, alte drumuri, ca acele spre cari nizulește nația asta, puțin nepăsătoare, puțin dezorientată.

O asociație de învățatori a primit recent cadrul conducerii sale dându-și ca președinte pe unul dintre

cei suspectați de gurile rele că ar face parte dintr'o hruabă de confrerie secretă, veșnic contestată de unii, împinsă sub bisturiul critic mai cu seamă de către tineret. Faptul este semnificativ și el se explică în compensație cu calitățile reale, pe care le-a arătat în atâtea ocazii noul președinte. Ci noi ne vedem ispitiți să tragem concluzii diverse pe această temă. Odată să credem că a fi om de treabă este o calitate, atât de rară și de valoroasă încât ea covârșește celelalte atribute, pe care le anulează în favorul omului de omenie care oriunde ar fi dus de inima sau de convingerea sa, cinstită, rămâne, totuși, un pion de preș. Sau, în altă ordine de idei că aci în ambianța asta, cu aspirațiile lângă pământ, sunt posibile și admisibile, confuzii și amestecuri — peste convingeri, cari se pară, altfel lumi și veacuri. Învățătorii, pedagogii de profesiune, ne-o dovedesc.

La Timișoara, trei evrei au îngămădit alimente în valoare de sute de mii lei, speculând crâncen populația săracă a orașului, pentru câștigurile lor personale, desigur, dar mai cu seamă ca o tentativă de a înfige suferința disolvantă în straturile populare, spre a le stăpâni apoi și politic, pentru ai lor. Prompt și exemplară a venit represiunea necesară, care cunoscând jafurile ce acum 20 și ceva de ani au îngăduit ridicarea sfidătoare din ghetto a unor Totiș, Klein, Szana, etc. și învățând din pățania celui trecut, nu mai trebuie să îngădue la suprafață specimenul rapace și distructiv al noilor hienne publice.

(t. v.)

D. Marius Bunescu a câștigat anul acesta premiul național de pictură. Este o dreaptă încununare a unui artist cu mari posibilități de realizare în peisajul nostru urban.

Ziarul „Lumea românească“ ne-a făcut cinstea de a se ocupa de modesta noastră publicație, de câteva ori. În notația din urmă se spune că nu depășim „cadrul strict regional“. Trebuie să răspundem răspicat că nu cunoaștem decât o singură literatură: aceea a țării întregite. Nu o vrem segmentată. Dovadă sunt semnaturile din această revistă, pe care d. Zaharia Stancu, trebuia să le observe.

O faptă frumoasă și care n'ar trebui să rămână izolată este desvelirea plăcii comemorative pe casa din satul Bucești Tecuci, în care s'a născut poetul Ștefan Petică. S'a făcut apoi un pelerinaj la mormântul din curtea bisericii, unde odihnește autorul *Fecioarelor în alb*. Cu acest prilej s'au evocat amintiri din viața prea de timpuriu dispărutului, de către membrii ateneului „Ștefan Petică“ și de către d. Nicolae Davidescu.

Ovid Densușianu, n'a fost numai savantul filolog. Se știe că a condus timp de 20 de ani din 1905 până în 1925, revista *Viața Nouă*, ca o reacție contra semănătorismului. A publicat multe poezii aici sub pseudonimul Ervin. Reproducem din volumul „*Sub stinca vremii*“ poezia „*La răspântia neagră*“, din care reiasă că nu era lipsit de temperament poetic :

„La răspântia neagră
S'au oprit trei care,
Cei care le mână
Scapără'n amnare.

Unul din ei zice:
„Fost-am la oraș
Să mă judec iară:
Tot eu păgubaș“.

Altul: „o făclie
Și-un coșciug am luat;
Mi-a ucis vechilul
Singurul băiat“.

Cel din urmă: „uite,
Mai aveam doi boi;
Pentru bir mi-i vinde
Măine pe-amândoi“.
Din răspântia neagră
Carele-au plecat
Și merg greu, de parcă
Piatră duc în sat“. (p.p.)

NOTE

Un fenomen curios ni-l vădește obiceiul care în aceste săptămâni chiamă la întâlniri camaraderesti vechile serii de bacalauratești ai liceelor din aceste ținuturi. Dintre toate șirurile de generații, lipsesc anii, cari ar plini acum două decade. Nu ne parvin de nicăeri invitații pentru cei cari au pășit peste pragul vieții în anul care va purta în istorie catalige peste hotare de veac. Nu vedem dări de seamă despre mesele cari să adune elevii și profesorii anului 1918. O punte de întunec și de tăcere se întinde peste capetele unei generații, care a fost ținută din scurt, de un destin exigent. Generația fără amintiri patriarhale, generația drumurilor crepusculare, de oțel și de vâpâi, nu are de întins sub umbrarele sentimentalismului, viziuni molcome din vreme cu adolescența inmuturată sub azur și aure de nădejdi.

Este generația absenții dela praznic, generația marșului mut pe margini de viață.

Numărul dublu, de vacanță, al revistei „Innoirea” va apare pe ziua de 15 August.

Domnii colaboratori sunt rugați a trimite materialul cel mai târziu până la 10 August.

Di Ion Marin Sadoveanu, secretarul general al Ministerului Cultelor și Artelor, director general al teatrelor, întrunind, pentru un moment rar și cu atât mai hotărât, în persoana sa, multiplele calități ale unor funcțiuni cari în lumea teatrului sunt chemate să dea, printr'o unitate de comandă și de execuție, o garanță a eficacității lor, a făcut o lege nouă a teatrelor. Intre altele ea este chemată să puie capăt unor regretabile abuzuri ce se făceau în provincia noastră mai cu seamă, cu emblemele oficiale ale scenelor de Stat. Căci dacă actorii mari, nu au nevoie de altă prezentare decât calitatea talentului lor, și asta ne-o dovedește elocvent cazul lui G. Vraca, — mulți nu făceau

decât cabotinaj sau de cele mai multe ori, când era prezent și calitatea, umpleau buzunarul fără fund al celui trist personaj, detestat și totuși mereu prezent exploator al artistului și al publicului deopotrivă, și care oricum și-ar pricepe meseria, rămâne totuși un odios intermediar și speculator: impresarul. Eternul.

Dar dacă seria de măsuri luate prin noua lege nu-l va face prea popular în lumea actricească, sensibilă la orice încercare de a-i îngriji libertățile necesare până la un punct desfășurării energiilor ei, rămâne pentru dl I. M. Sadoveanu, încă un vast teren de activitate, care știm cât îl tentează: este teatrul de provincie — și al nostru de aci, mai cu seamă. Ar câștiga, compensatoriu și în rândul actorilor un titlu de merit și ar adânci și pentru istoria culturală a ținutului un capitol, care va trebui introdus, necesar și pe linia oficială, a concursului de sus.

Un drum spre ape, sub cer românesc, și-a găsit societatea românească arădană, care învață și ea gusturi citadine, în clubul nautic, răsărit pe urma unei sugestii înalte, din contribuția înțelegătoare a autorităților locale, și a inițiativei particulare. Sub care semn, cată să trecem aci numele dlor col. Mihai Dobriceanu, prefectul județului, a dlui Romul Orezeanu, primarul municipiului, a dlor Dr. Cornel Iancu și Mihai Tripa, cari au știut da, fiecare în parte, ce-i se cerea, fie terenu', fie fondurile, fie planul și lucrările pe teren. S'a făcut pe chestia asta și o înaugurare cu o largă participare a publicului: o însemnăm și pe asta cu dorința ca entuziasmul de înaltă frecvență ce s'a încins în acele clipe să dăinuiască în jurul opării care, ca orice început, așteaptă încă o adevătată de suflăt și de sacrificiu mate-

rial al tuturora spre a se desăvârși și a lua startul de concurență cu vecinii ceva mai isteți, fiindcă sunt mai vechi în inițiativă.

Academia Română s'a hotărât să scape de vecinătatea unor instituții, care — între altele Academia de creațiuni de modele, Academia Parisiană de Coafură Academia de croit și cusut, Academia Română de croitorie (astea le găsim în cartea de telefon) — arată o expropriere a unei numiri de care se leagă oficial istoria spirituală a unui veac mic românesc. Se poate totuși ca înalta noastră vatră de foc sacru să nu se fi sesizat numai decât de aceste vecinătăți incomode cari în definitiv durează de zeci de ani. Legea care rezervă exclusiv numirea cu patină de nobleță, pe seama instituției crelată de marele Kogălniceanu, poate să fie mai curând o replică la adresa câtorva oameni de știință cari au creat, pe cont propriu o academie de visavis, a științelor și ceace, poate să nu fie îngăduit, pe cât știm noi, nici în alte așezări omenești, ceva mai liberale ale Apusului.

Institutul Social Banat Crișana a ținut recent adunarea generală, în care dnii dr. Cornel Groșoreanu, vicepreședinte, dr. Nerva Drăgan, dr. Doboșan, au prezentat rapoarte asupra activității anului trecut, care a culminat cu lucrarea monografică a comunei Belinț. La discuții au luat parte dnii Adrian Brudaru, dr. C. Groșoreanu, V. Ardeleanu, dr. Nicolae Ursu și alții.

S'a hotărât ca lucrările monografice ale Institutului să continue anul acesta, în comuna Ohaba.

A fost apoi ales comitetul de conducere sub prezidenția dlui profesor Constantin Teodorescu, Vicepreședinte: dr. Cornel Groșoreanu, Secretar General

dr. Emil Botiș casier dr. Nerva Drăgan. Censori: dr. Victor Mercea, dr. Ion Doboșan și Ion Teodorovici. Președinte al secției juridice a fost ales dl dr. Al. Martă, f. prim președinte al Curții de Apel, iar al secției medicale, dr. Ion Pleșa medic primar al județului.

Mingea albă, evoluând în careul magic al arenei de sport alb, a întrunit la Arad dintr'o regiune întinsă, aproape o sută de competiționari, cari luau în severa administrare a președintelui, dl. Ioachim Dabiciu, au realizat performanțe strălucite.

Printre „sett-uri” „gammes” — stăruind în cifre de preferință în jumătăți de duzină, (6:1, 6:3 etc), lupta celor mai buni a fost deocamdată interzisă de abundența revărsare de ploți: alinierea însă a diferitelor participațiuni până de pela Petroșani și din Banat, a îngăduit o netă distingere a elementului local, grupat în jurul veteranei noastre asociații sportive Gloria.

Performanțele realizate, ca și spectaculozitatea jocului, excelența parcurgere a programului, cât și executarea până în amănunt a acestui eveniment sportiv, laudă perseverența și munca inimosului președinte, animator și plinitor a atâtor frumoase inițiative în acest Arad de graniță, și de indiferență.

Tot ce apare în revista „Innoirea”, sub mențiunea titlului ei sau nesemnăt, îndeosebi Polemicile și Notele, angajează exclusiv pe directorul revistei. Orice altă contribuție redacțională poartă semnătura sau inițialele autorului, ale colaboratorilor, sau corespondenților noștri.

Rugăm abonații, mai cu seamă pe cei din provincie, întrucât au primit revista de aproape un an, să se achite de obligațiunea ce au față de administrație, înlesnind astfel sarcina celor cari se străduiesc să le dea o publicație exclusiv a lor.